

Nefndadeild Alþingis

Tjarnargötu 9

101 Reykjavík

Hagsmunasamtök
Heimilanna

Til: stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar

16. október 2026

Efni: Umsögn Hagsmunasamtaka heimilanna um 100. mál á 158. löggjafarþingi

Stjórnsýslulög (ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins)

Hagsmunasamtök heimilanna eru fylgjandi því að sjálfstæðum stjórnsýslunefndum verði tryggð skýr heimild til að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins eins og er lagt til með ofangreindu frumvarpi. EFTA-dómstóllinn hefur reyndar í málum E-7/19 og E-8/19 tekið af allan vafa um að slíkar nefndir geti leitað ráðgefandi álits dómstólsins. Þrátt fyrir það hafa slíkar nefndir hér á landi ekki talið mögulegt að leita ráðgefandi álits, þar sem heimild til þess samkvæmt íslenskum lögum (nr. 21/1994) sé aðeins bundin við dómstóla. Til að taka af allan vafa um þetta þarf því að lögfesta slíka heimild.

Sem dæmi má nefna að fram kom í úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála 13. október 2020 í máli nr. 11/2019 að nefndin hefði íhugað að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins (sjá 58. mgr.), en hætt við það þar sem hún taldi ekki vera fyrir að fara skýrri lagaheimild í íslenskum lögum til að óska eftir ráðgefandi áliti EFTA-dómstólsins, gegn vilja kæranda. Málið laut að því hvort skilmálar Íslandsbanka um breytilega vexti neytendalána væru lögmætir, sem hefur án efa verið lang stærsta hagsmunamál íslenskra neytenda að undanfögnu. Nefndin staðfesti þá niðurstöðu Neytendastofu að hinir umræddu skilmálar teldust ólögmætir. Bankinn vildi þó ekki una þeim úrskurði og bar hann undir Héraðsdóm Reykjavíkur sem felldi hann úr gildi 31. janúar 2022. Neytendastofa áfrýjaði málinu til Landsréttar 24. febrúar 2022 og fór þess á leit 12. maí 2022 að leitaði yrði ráðgefandi EFTA-dómstólsins. Landsréttur féllst á það 23. apríl 2023 og lagði fram álitsbeiðni til EFTA-dómstólsins 1. júní 2023. Ráðgefandi álit var svo birt með dómi EFTA-dómstólsins 23. maí 2024 í málinu nr. E-4/23. Af þessari tímalínu má ráða að það hafi að öllum líkindum lengt biðina eftir þessu þýðingarmikla áliti EFTA-dómstólsins um hátt í þrjú ár að áfrýjunarnefndin skyldi þrátt fyrir allt ekki sjá sér fært að afla þess.

Eins og framangreint dæmi sýnir vel er brýnt að lögfesta heimild sjálfstæðra stjórnsýslunefnda til að óska eftir ráðgefandi áliti EFTA-dómstólsins, ekki síst áfrýjunarnefndar neytendamála þar sem nánast öll mál sem skotið er til hennar tengjast EES reglum. Hagsmunasamtök heimilanna eru því eindregið fylgjandi ofangreindu frumvarpi og hvetja til þess að það verði samþykkt sem fyrst.

- 0 -

Virðingarfyllst,

f.h. Hagsmunasamtaka heimilanna,

Guðmundur Ásgeirsson, formadur@heimilin.is